

Oponentský posudok na dielo

doc. PhDr. PaedDr. Petra Kondrlu, PhD.

v súvislosti s jeho **vymenúvacím konaním za profesora** v odbore **etika**

Orientačne a celkom stručne by sa mohlo na úvod skonštatovať, že doc. PhDr. & PaedDr. Peter Kondrla, PhD. sa vo svojej vedeckej a pedagogickej práci zamerával primárne na neobyčajne citlivú oblasť výskumu na hranici vzťahu filozofie a religionistiky, v širšom zornom poli i náboženstva. Tento svoj zámer realizoval na širokospektrálnom pozadí axiologickej problematiky, ktorá – po filozoficko-etickom reflektovaní religionistických súvislostí – tvorí druhý ťažiskový pilier inauguračnej tvorby. Tretím – hoci z hľadiska dôležitosti ani zďaleka nie bezvýznamným – „pilierom“ je reflexia postmoderného priestoru filozofického uvažovania, pričom uchádzačovi išlo predovšetkým o diskurz, ktorý chápe hodnotu a hodnotenie v pluralitnom kontexte postmoderného myslenia.

Tento postup je bezpochyby legitímny, veď hodnoty a hodnotová orientácia patríli vždy k jedným zo základných stavebných kameňov každej kultúry a systematizácia ich výskumu nás privádza k poznaniu, čo je v našom živote dôležité – a v tomto bode sa už dotýkame (okrem iného) aj otázok nastoľovaných religionistickým skúmaním. Problémy postmodernej filozofie v priamom spojení s hľadaním zmysluplných možností interpretácie hodnôt v rámci tzv. postmetafyzického myslenia preto patria v súčasnosti k plodne diskutovateľným prvkom filozofického myslenia s osobitným dôrazom na aktuálny priestor etiky. Toto prepojenie viedlo doc. Kondrlu k záverom, ktoré spájajú poznanie informácií s vnímaním kontextu.

Na otázku, v čom je ocenený a rešpektovateľný prínos doc. PhDr. & PaedDr. Kondrlu, PhD. k formovaniu nového a originálneho pohľadu na oblasti, ktoré sú v jeho strede pozornosti, pohľadu, ktorý predznačuje aj toto inauguračné konanie, možno teda podľa môjho názoru odpovedať takto:

Osou (alebo, ak chceme, „červenou niťou“) východísk a výsledkov Kondrlovej vedeckej a pedagogickej práce je predovšetkým axiologická problematika v jej rozličných podobách, niekedy aj subtílnych záchvevoch, vždy však zmysluplne fixovaná na relevantné historické väzby, ktoré ju orientujú metodologicky aj inšpiratívne z hľadiska obsahu. Kľúčový je jeho pohľad na problematiku hodnôt v kontexte postmodernity. Oprávnene konštatuje, že relativizácia súvisiaca s postmoderným snažením o pluralitu hodnôt, má ako svoj konečný

následok stratu záväznosti hodnôt rovnako v individuálnej, ako aj morálnej či sociálnej a mravnej rovine.

Inaugurant definuje v tejto súvislosti tri prúdy postmodernej, ktoré všetky majú skeptický vzťah k absolútnemu. Na tomto mieste, ale aj inde sa doc. Kondrila dokázal postaviť na stranu objektívneho hľadania a napokon aj objektívne charakterizovateľnej explanácie vedecky zistených faktov. Typické preňho bolo a je, že vychádza z názoru, podľa ktorého ku každému stavu skúmanej reality musí jestvovať istá hodnota znaku. Následne dve rôzne hodnoty znaku nemôžu zodpovedať jednému stavu skúmanej reality. Pre etiku má takýto prístup jednoznačnú a široko uplatniteľnú dôležitosť.

Blízke Kondrlovmu chápaniu je Lotzeho prístup k hodnotám, v ktorom sa hodnotenie chápe ako proces. V rámci takéhoto postupu neutrálnemu objektu pridávame hodnotu. Hodnoty sa teda chápu vždy v procese. Rešpektovanie procesualnosti hodnôt tvorí kľúčový prvok Kondrlovho chápania axiológie; okrem iného aj preto, lebo tento moment sa organicky spája s otázkou sebarealizácie človeka. V tomto priestore uvažovania objavuje Kondrila priesečník medzi hľadaním hodnôt a existenciou človeka. Plnohodnotným a inšpiratívnym východiskom je preňho Kierkegaardovo chápanie ľudskej existencie a jeho axiologická relevancia. Názory Sorena Kierkegaarda sa stali ďalšou veľkou témou Kondrlovho bádania. Kierkegaardovské témy dokázal plodne spojiť s obsahom ostatných rámcových myšlienok vo svojich úvahách a vedeckých záujmoch.

Ďalší moment, ktorý charakterizuje Kondrlove práce, by som nazval – azda trochu príliš široko a možno aj vágne – „hodnoty a každodennosť“. V tejto oblasti respektíve z tohto aspektu sústredil autor svoju pozornosť na hodnotovú orientáciu ľudí pri interpretácii každodenných životných situácií. Týka sa to osobitne jednotlivcov, ktorí sa riadia náboženskými tradíciami, čiže veriacich občanov. V tomto prípade sa prejavila v neposlednom rade jeho nielen vyslovene religionistická, ale aj priamo teologická fundovanosť, ktorú však dokázal transponovať do zrozumiteľného výkladu morálneho, ba aj estetického rozmeru ľudskej existencie. Okrem iného práve zásluhou pozorného a dlhodobého vnímania učenia spomenutého dánskeho filozofa a náboženského mysliteľa Sorena Kierkegaarda. Nad podobnými problémami doc. Peter Kondrila uvažoval vo vzťahu k postmetafyzickému vnímaniu tzv. slabej pravdy.

Podstatný je podľa neho rovnako aj prienik teoretického diskurzu do oblastí, v ktorej dominujú edukačné projekty s témou náboženskej výchovy. Pochopil totiž súvzťažnosť

didaktiky s teoretickým budovaním projektu religiozity a jej interpretácie v priamom spojení s hodnotami trvalej udržateľnosti. Reflexia plurality hodnôt chápaná v religióznom kontexte by síce – aspoň podľa môjho názoru – mohla a azda aj mala mať širší historický nadhľad (napríklad v spojení s mimoeurópskymi náboženstvami a mimokresťanskými náboženskými spoločenstvami), ale uchádzačovo stanovisko je vo svojej podobe koncízne a má charakter dobrého východiska. Táto podoba, pravdaže, nemusí byť definitívna a poskytuje priestor pre konfrontáciu s novými poznatkami.

V súvislosti s problematikou hodnôt a postmoderny doc. Peter Kondrla potvrdzuje názor, že rozklad hodnôt (osobitne mravných) nemožno vysvetliť iba jednoduchým odkazom na postmodernu, ako kvázi pôvodcu tohoto stavu, ale treba pozorne hľadať a vysvetľovať predovšetkým jeho hlbšie príčiny. Postmoderna nie je totiž ich príčinou, ale dôsledkom, práve na pôde postmoderny nastal proces strácania rešpektu pred všeobecnými pravidlami (správania, spôsobu života, tvorby, vzťahu k iným bytostiam atď.) ako ochranou pred subjektívnou ľubovôľou v duchovných vedách. Porozumenie sledované optikou postmoderny prestalo hrať doterajšiu významnú úlohu. Treba v tejto súvislosti aspoň marginálne poznamenať, že porozumenie sa pre inauguranta spája súčasne aj s interpretačným postupom, čo dodáva jeho záverom charakter plastického vyjadrenia.

Z kvantitatívneho hľadiska možno konštatovať, že knižných publikácií monografického charakteru nájdeme v prehľade publikačnej činnosti doc. Petra Kondrlu celkovo päť, pričom tri z nich vznikli v spoluautorstve s ďalšími tvorcami. Treba však poznamenať, že penzum textov monografií i riešiteľský potenciál, ktorý bol do nich vložený, spočíval takmer vo všetkých prípadoch predovšetkým na tvorivej aktivite inauguranta, o čom svedčí nielen percentuálne vyjadrenie autorského podielu, ale najmä formulovanie nosnej myšlienky diela. Počet diel indexovaných v databáze SCOPUS je primerane rozsiahly, a tak, aj keby sme neboli prívržencami vedeckej kvantifikácie, musíme tento fakt rešpektovať. K tomuto konštatovaniu treba pridať zaevidovanie úspešného riešenia projektu VEGA s názvom *Znaky a významy hodnôt*.

Doc. Peter Kondrla je typom bádateľa, ktorý nenecháva ležať výsledky svojej práce v akademických textoch knižného typu, vo vedeckých monografiách, prípadne v podobe analytických štúdií či úzko zameraných odborných esejí. Vždy sa pokúšal implantovať zistené poznatky, názory a postoje do podoby publikovaných výkonov využiteľných v pedagogickom procese, na ktorom sa sám dlhé roky aktívne podieľal. Svedčí o tom pozoruhodný zoznam

jeho pedagogických prác, najmä vysokoškolských učebníc, skrípt a učebných textov, ako aj zostavovateľských prác knižného charakteru.

Túto skutočnosť uvádzam okrem iného aj preto, aby som zdôraznil trvalý teoreticko-praktický prístup uchádzača k témam, ktoré ho zaujali a stali sa tak stredobodom jeho výskumnej pozornosti. Chcem zároveň upozorniť na jeho schopnosť transformovať vedecké myslenie do polohy výkladového pásma vyzývajúceho k aktívnej pozornosti poslucháčov univerzitného štúdia, prípadne aj iných recipientov, schopnosť, ktorá inšpiruje k objavovaniu svetlých, ale neraz aj temných stránok ľudskej existencie. Táto nezanedbateľná kvalita sprevádzala a sprevádza Kondrlov prístup k všetkým vymenovaným témam po celé desaťročia až podnes.

Na záver by som chcel zdôrazniť, že pri celkovom pohľade na doterajšie práce doc. dr. Petra Kondrlu sa mi ako signifikantná črta inauguračného diela javilo najmä jeho permanentné úsilie o syntézu. Spájalo sa vždy s iným momentom jeho práce, a tým bol uchádzačov prístup k interpretácii zistených faktov a k ich vysvetľovaniu smerom k príjemcovi. Kondrlo dokáže napríklad spresniť pojmy z bežného jazyka tak, aby vyhovovali vedeckému výskumu.

Z hľadiska stratégie vedeckého výskumu ide v tomto prípade o mimoriadne cenné prednosti, bez ktorých nemožno pristupovať k detailnej explikácii obsahu niektorých pojmov (sloboda, bohatstvo, pravda, mravnosť, spravodlivosť a pod.). Jedine tak možno v konečnom dôsledku dospieť k porozumeniu ako výsledku pedagogickej činnosti. K prednostiam výkladu problematiky, ktorý podáva uchádzač vo svojich prácach, patrí aj jazyk a stylistická zručnosť doc. Petra Kondrlu. Takýto prístup má svoje nezanedbateľné prednosti v procese univerzitnej výučby a doc. Kondrlo túto výhodu dokázal uplatňovať v priebehu niekoľkých desaťročí.

Z dôvodov, ktoré som uviedol, považujem doterajšie vedecké a pedagogické dielo doc. PhDr. & PaedDr. Petra Kondrlu, PhD. za dobré východisko pre vymenúvacie konanie za profesora v odbore habilitačného a inauguračného konania ETIKA a vyjadrujem sa pozitívne k jeho začatiu.

V Bratislave 10. januára 2024

Prof. PhDr. Dalimír Hajko, DrSc.